

Ανακυκλώνοντας καλλιτεχνικά: Το παράδειγμα της συνεργασίας του Κ.Π.Ε. Βεύης Μελίτης με το Τ.Ε.Ε.Τ. Φλώρινας και εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Φλώρινας

**Νάνης Νικόλαος¹, Δήμητρα Γκούλη²
Σωτηριάδου Βασιλική³**

1. Εκπαιδευτικός ΠΕ 70 δάσκαλος, Υπεύθυνος ΚΠΕ Βεύης Μελίτης
nidil@sch.gr
2. Εκπαιδευτικός ΠΕ 70 δασκάλα, Υπεύθυνη σχολικών δραστηριοτήτων νομού Φλώρινας
dhmhtra39@sch.gr
3. Εκπαιδευτικός ΠΕ02 φιλόλογος, μέλος της Π.Ο. του ΚΠΕ Βεύης Μελίτης
Viki_Sot@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχοι της δράσης «Ανακυκλώνοντας καλλιτεχνικά» ήταν η εξοικείωση των συμμετεχόντων με τεχνικές και μεθόδους εικαστικής αξιοποίησης καθημερινών και ήδη μεταχειρισμένων αντικειμένων, η αναζήτηση εκφραστικών δυνατοτήτων σε όλα τα υλικά, ακόμα και σε εκείνα που χαρακτηρίζονται ευτελή, η προώθηση μιας διαφορετικής αντιμετώπισης και διαχείρισης των απορριμμάτων και εντέλει η δημιουργία οικολογικής συνείδησης.

Κατά τη διάρκειά της, φοιτητές και εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μνήθηκαν, μέσα από εισηγήσεις και εργαστήρια, στα μυστικά και τις πρακτικές της δημιουργικής επαναχρησιμοποίησης αντικειμένων και υλικών. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης, που διήρκεσε από τον Μάρτιο έως τον Μάιο του 2012, οι εκπαιδευτικοί και οι φοιτητές μετέφεραν τις πρακτικές, τις μεθόδους, αλλά και τις αξίες της δημιουργικής ανακύκλωσης στους μαθητές των συνεργαζόμενων δημοτικών σχολείων και γυμνασίων του νομού Φλώρινας. Στην τρίτη φάση, τα έργα που δημιουργήθηκαν από τη συνεργασία εκπαιδευτικών, φοιτητών και μαθητών εκτέθηκαν στις όχθες του ποταμού Σακουλέβα της Φλώρινας, στη γιορτή που πραγματοποιήθηκε με αφορμή την ημέρα του περιβάλλοντος, στις 5 Ιουνίου του 2012.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: επαναχρησιμοποίηση, δημιουργική ανακύκλωση, τέχνη, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι αδιαμφισβήτητη πλέον η αντίληψη ότι οι ενέργειες του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον ισοδυναμούν με ενέργειες απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό. Η παρούσα κατάσταση φανερώνει ότι αυξάνεται διαρκώς η επιδίωξη του ανθρώπου για ικανοποίηση των υλιστικών του απαιτήσεων (Dahl, 2007, Webster & Johnson 2008)

Οι διαμορφωμένες υπερκαταναλωτικές κοινωνίες ρυπαίνουν το περιβάλλον, παράγουν υπέρογκα απόβλητα, επενεργούν στην αλλαγή χρήσης των φυσικών συστημάτων (Green et al. 2005). Ο καταναλωτισμός, η τάση για απεριόριστη κατανάλωση, είναι ουσιαστικά το σύγχρονο πολιτισμικό πρότυπο της ανθρωπότητας.

Σε αυτήν την περίοδο της επίπλαστης κοινωνικής ευημερίας, η ευτυχία και η ποιότητα της ζωής μας συνδέθηκαν άκριτα με την ευμάρεια και την αφθονία των υλικών αγαθών. Η σημερινή οικονομική κρίση φαίνεται να τερματίζει απότομα και ίσως βίαια αυτόν τον ξέφρενο καταναλωτισμό. Όμως, αυτή η επιβαλλόμενη αλλαγή του τρόπου ζωής μας μπορεί να είναι και μία αφορμή για να απαγκιστρωθούμε επιτέλους, από την καταναλωτική μας μανία, να υιοθετήσουμε ένα διαφορετικό σύστημα αξιών και συμπεριφορών, να ορίσουμε διαφορετικά τον προσανατολισμό και το όραμα της κοινωνίας μας. Ίσως έτσι ανακαλύψουμε έναν καινούριο δρόμο που μπορεί να μας εξασφαλίσει αληθινή ποιότητα ζωής και αειφορία. Πράγματι, το μέλλον της χώρας μας, αλλά και συνολικά της ανθρωπότητας, συνδέεται άμεσα με την ιδέα της αειφόρου ανάπτυξης, μιας ανάπτυξης που θα εναρμονίζει την κοινωνική ευημερία με την οικολογική ισορροπία.

Η δύσβατη πορεία προς τις απαιτούμενες κοινωνικές αλλαγές δεν μπορεί παρά να περνά μέσα από την Παιδεία. Δεν είναι τυχαίο ότι η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (ΠΕ) διευρύνοντας τη θεματολογία της σταδιακά μετεξελίσσεται σε Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την αειφορία (ΕΠΑ). Στόχοι της ΠΕ/ΕΠΑ είναι, μεταξύ άλλων, να καταστήσει τους μαθητές ικανούς να προσεγγίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα ως κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά ζητήματα, να κατανοούν, να παρακολουθούν κριτικά και να συμμετέχουν στο δημόσιο διάλογο γύρω από αυτά, αλλά και να αγωνίζονται συλλογικά για την αντιμετώπισή τους. Μια τέτοια εμπλοκή των μαθητών/τριών σε πραγματικά ζητήματα και δράσεις, πέρα από την προσπάθεια εξεύρεσης λύσεων, έχει αξία κυρίως εκπαιδευτική (Φλογαΐτη 2006). Παράλληλα, επιδίωξη της ΠΕ/ΕΠΑ είναι η διαμόρφωση του αειφόρου σχολείου, ενός δηλαδή σχολικού οργανισμού που θα λειτουργεί ως παράδειγμα περιβαλλοντικής διαχείρισης πόρων, ως φορέας αλλαγών στην εκπαίδευση και την κοινωνία. Σε ένα τέτοιο σχολείο, πέρα από τη διδασκαλία και τη μάθηση, η οργάνωση αλλά και οι καθημερινές διαχειριστικές πρακτικές σε επίπεδο μέσων, πόρων και απορριμμάτων θα πρέπει να είναι περιβαλλοντικά αποδεκτές. Ειδικά απέναντι στο θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων, η ΠΕ/ΕΠΑ έχει υιοθετήσει εδώ και χρόνια το σύνθημα «Μείωση-Επαναχρησιμοποίηση-Ανακύκλωση». Αν και η υιοθέτηση και μόνο αυτού του τρίπτυχου δεν φαντάζει ικανή για την αντιμετώπιση του τεράστιου ζητήματος της διαχείρισης των απορριμμάτων, που απασχολεί τις σύγχρονες κοινωνίες σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, εντούτοις μπορεί να αποτελέσει τη βάση μιας νέας, πιο υπεύθυνης καταναλωτικής συνείδησης. (Μαρία Παπαδοπούλου 1997)

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ: «ΑΝΑΚΥΚΛΩΝΟΝΤΑΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ»

Η προώθηση της ιδέας της δημιουργικής ανακύκλωσης ήταν ο στόχος της δράσης «Ανακυκλώνοντας καλλιτεχνικά» του ΚΠΕ Μελίτης. Ζητούμενο ήταν όλοι οι συμμετέχοντες να εξοικειωθούμε με τεχνικές και μεθόδους εικαστικής αξιοποίησης ήδη μεταχειρισμένων αντικειμένων. Στόχος ήταν μέσα από αυτή τη διαδικασία, να δούμε με άλλο μάτι τα πιο καθημερινά, απλά, ακόμα και ευτελή ή και ασυνήθιστα υλικά και αντικείμενα που μας περιβάλλουν και τους δώσαμε μια νέα ευκαιρία, μια δεύτερη ζωή. Να ανακαλύψουμε την αισθητική αξία, την ομορφιά και του πιο ταπεινού αντικειμένου. Να διακωμωδήσουμε την καταναλωτική μας εμμονή επαναπροσδιορίζοντας την πραγματική αξία των πραγμάτων. Να μάθουμε να μην απορρίπτουμε βιαστικά, να μην προσπερνάμε, αλλά να ανακαλύπτουμε νέες εκφάνσεις και όψεις των πραγμάτων γύρω μας επιστρατεύοντας τη δημιουργικότητα και τη φαντασία μας.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΠΕ ΒΕΥΗΣ ΜΕΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΕΕΤ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Αυτή τη δημιουργικότητα, τη φαντασία, την ευαισθησία που χρειαζόμαστε, συστατικά απαραίτητα για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης δράσης, αναζητήσαμε στη συνεργασία μας με το ΤΕΕΤ (Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών) Φλώρινας. Άλλωστε, η προσέγγιση ΠΕ και Τέχνης γίνεται όλο και πιο συχνά τα τελευταία χρόνια. Η δική μας συνεργασία με το ΤΕΕΤ Φλώρινας ξεκίνησε ήδη τον Μάιο του 2010 και συνεχίστηκε τον Μάιο του 2011 με την πραγματοποίηση του σεμιναρίου «Φύση/Όρια/Υλικά», που συνοδεύτηκε από την αντίστοιχη έκδοση. Επιπλέον, στη συγκεκριμένη μας συνάντηση προσκεκλημένοι ήταν εκπαιδευτικοί και μαθητές των δημοτικών και γυμνασίων του νομού μας. Με αυτόν τον τρόπο, και πέρα από τους υπόλοιπους στόχους, η συγκεκριμένη δράση έγινε μία αφορμή, ώστε μαθητές, φοιτητές, εκπαιδευτικοί, προερχόμενοι από διαφορετικές βαθμίδες της εκπαίδευσης, να γνωριστούμε, να συνεργαστούμε, να δημιουργήσουμε. Και μέσα από αυτήν την καλλιτεχνική, εκπαιδευτική και διασκεδαστική εμπειρία να κατανοήσουμε τη σημασία και τη δυναμική της συλλογικότητας και της κοινωνικής συμμετοχής.

ΔΡΑΣΕΙΣ

Η συνεργασία του ΚΠΕ Βεύης Μελίτης με το ΤΕΕΤ Φλώρινας υλοποιήθηκε μέσα από τις ακόλουθες δράσεις:

1.Διημερίδα

Την Παρασκευή 9 και το Σάββατο 10 Μαρτίου 2012 διεξήχθη στο 1^ο δημοτικό σχολείο Φλώρινας διημερίδα με θέμα « Ανακυκλώνοντας Καλλιτεχνικά». Στη διημερίδα αυτή, που διοργάνωσε το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) Μελίτης σε συνεργασία με το Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (ΤΕΕΤ) Φλώρινας, συμμετείχαν 30 φοιτητές του ΤΕΕΤ και 45 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Φλώρινας.

Την πρώτη μέρα της διημερίδας ο κ. Νίκος Νάνης, υπεύθυνος του ΚΠΕ Μελίτης, και ο κ. Γιάννης Ζιώγας, επίκουρος καθηγητής του ΤΕΕΤ, εξήγησαν στους συμμετέχοντες το σκεπτικό και τους στόχους της συγκεκριμένης δράσης. Ακολούθησαν εισηγήσεις εικαστικών και εκπαιδευτικών, οι οποίες αποτέλεσαν το θεωρητικό υπόβαθρο των εργαστηρίων και των δράσεων των επόμενων ημερών.

Τη δεύτερη μέρα, φοιτητές και εκπαιδευτικοί, χωρισμένοι σε ομάδες, συμμετείχαν εναλλάξ σε διαφορετικά εργαστήρια κατασκευών. Με αυτόν τον τρόπο οι συμμετέχοντες, προερχόμενοι από διαφορετικές εκπαιδευτικές βαθμίδες γνωρίστηκαν μεταξύ τους, ήρθαν σε επαφή με τεχνικές και μεθόδους εικαστικής αξιοποίησης καθημερινών και ήδη μεταχειρισμένων αντικειμένων, συνεργάστηκαν και τελικά δημιούργησαν μικρά έργα τέχνης τα οποία εκτέθηκαν σε συγκεκριμένο χώρο με την ολοκλήρωση της δράσης. Οι συμμετέχοντες στο διήμερο σεμινάριο είχαν την ευκαιρία να πειραματιστούν με διάφορα άχρηστα αντικείμενα: από κουτιά, μεταλλικά και πλαστικά αντικείμενα μέχρι σπασμένα παιχνίδια, και αφού τους δόθηκαν οι απαραίτητες οδηγίες, προχώρησαν σε μια μορφική μετάλλαξη των αντικειμένων αυτών. Έτσι, τα μεταλλικά στελέχη μια σπασμένης ομπρέλας έγιναν τα πόδια μιας τεράστιας αράχνης, ένα μεταλλικό κουτί με δυο ελατήρια και ένα χαλασμένο παιχνίδι έγιναν ένας ελέφαντας, άλλα αντικείμενα μεταμορφώθηκαν σε έντομα, ψάρια, πουλιά κ.λπ. Είναι εκπληκτικό πως αυτά τα άχρηστα αντικείμενα απέκτησαν, μέσα από αυτή τη διαδικασία, σημαντικότητα και καλλιτεχνική μορφή.

2.Συνεργασία εκπαιδευτικών και φοιτητών στα σχολεία της πόλης

Η συγκεκριμένη διημερίδα ήταν μόνο η αφετηρία μιας δράσης που συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών, οπότε οι ομάδες των εκπαιδευτικών-φοιτητών μετέφεραν τις παραπάνω μεθόδους και τεχνικές στους μαθητές συγκεκριμένων συνεργαζόμενων σχολείων, δημοτικών και γυμνασίων του νομού μας, φέρνοντάς τους ταυτόχρονα σε επαφή με τις αξίες της δημιουργικής ανακύκλωσης.

Συγκεκριμένα σε συνεργασία με τους Διευθυντές και τους εκπαιδευτικούς συγκεκριμένων τάξεων των σχολικών μονάδων σε ώρες καλλιτεχνικών μαθημάτων και ευέλικτης ζώνης για τα Δημοτικά σχολεία αλλά και σε ώρες εκτός ωρολογίου προγράμματος στα Γυμνάσια, από κοινού εκπαιδευτικοί και φοιτητές συνεργάστηκαν με στόχο την εξοικείωση των συμμετεχόντων μαθητών με τεχνικές και μεθόδους εικαστικής αξιοποίησης καθημερινών και ήδη μεταχειρισμένων αντικειμένων, την αναζήτηση εκφραστικών δυνατοτήτων σε όλα τα υλικά ακόμη και σε εκείνα που χαρακτηρίζονται ευτελή, την προώθηση μιας διαφορετικής αντιμετώπισης και διαχείρισης των απορριμμάτων και εντέλει τη δημιουργία οικολογικής συνείδησης

3. Έκθεση κατασκευών

Η δράση ολοκληρώθηκε στις αρχές Ιουνίου με αφορμή την Ημέρα Περιβάλλοντος, οπότε και πραγματοποιήθηκε εκδήλωση και έκθεση των κατασκευών- έργων τέχνης που είχαν προκύψει από τη συνεργασία εκπαιδευτικών –φοιτητών -μαθητών στα σχολεία της πόλης μας.

4. Κυκλοφορία εντύπου

Η πορεία και τα αποτελέσματα της παραπάνω διαδικασίας δημοσιεύθηκαν σε έντυπο που κυκλοφόρησε με την ολοκλήρωση των δράσεων. Μέσα από κείμενα και φωτογραφίες παρουσιάστηκαν ολοκληρωμένα τα εργαστήρια, καθώς και το θεωρητικό πλαίσιο που τα υποστήριξε. Σκοπός της έκδοσης ήταν να αποτελέσει μια εισαγωγή στην ιδέα της δημιουργικής ανακύκλωσης, να προσφέρει κάποια ενδεικτικά διδακτικά παραδείγματα για εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και ίσως να αποτελέσει κίνητρο για παρόμοιες δράσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από τη συγκεκριμένη δράση οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Φλώρινας και τα μέλη της παιδαγωγικής ομάδας του ΚΠΕ ήρθαν σε επαφή με σύγχρονες εικαστικές μεθόδους και τεχνικές δημιουργικής ανακύκλωσης. Οι φοιτητές του ΤΕΕΤ ήρθαν σε επαφή με την ιδέα της εικαστικής αξιοποίησης ήδη μεταχειρισμένων αντικειμένων, συνεργάστηκαν με εκπαιδευτικούς, έμαθαν παιδαγωγικές μεθόδους και τεχνικές και ανέλαβαν ρόλο διδάσκοντα σε σχολεία της περιοχής. Τέλος, οι μαθητές με την καθοδήγηση όχι μόνο των δασκάλων τους, αλλά και των φοιτητών άρχισαν να αντιλαμβάνονται διαφορετικά την αξία των αντικειμένων και έφτιαξαν τα δικά τους έργα τέχνης κατά την πολύμηνη διάρκεια της δράσης.

Συμπερασματικά, τα ΚΠΕ, ως δομές του Υπουργείου Παιδείας μπορούν να αποτελέσουν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των διαφορετικών βαθμίδων της εκπαίδευσης, αλλά και μεταξύ αυτών και επιστημονικών φορέων και ιδρυμάτων, με στόχο τη διάχυση της γνώσης και την ανάληψη συλλογικής δράσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ευγενία Φλογαΐτη, *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2006

Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Διεπιστημονικού Συνεδρίου Τέχνης και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, 29-31 Μαΐου 2009

Μαρία Παπαδοπούλου, *Παίζοντας Τέχνη με Παιδιά-Το πρόγραμμα της Έλλης Τρίμη για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας*, εκδόσεις Αφοι Κυριακίδη, 1997

Dahl, A. (2007). Ethical challenges of climate change. Paper at the *11th annual conference of International Environmental Forum*, Ottawa 12-14 October 2007.

[Http://www.bcca.org/ief/ddahl07b.htm](http://www.bcca.org/ief/ddahl07b.htm).

Green, R.E., Cornell, S.J., Scharlemann, J.P.W. & Balmford, A. (2005). Farming and the fate of wild nature. *Science*, 307: 550-555.